

Birgül Özcan

Házianyá

Részlet a regényből **Tasnádi Edit** fordításában

Van másféle öngyilkosság is

*Rövid idő alatt megőrültek az összes nők,
a háziasszonyok voltak az elsők.*

Egyes matematikai feladványoknak több megoldása is lehet. Hasonlóképpen az örültséghez sem egy út vezet, és az öngyilkosságnak is különböző módzatai vannak. Például tévézés közben is meg lehet halni vagy meg lehet bolondulni. Van is egy dal: „Van másféle öngyilkosság is: az, hogy élsz...”

Ha rendesen megőrülsz, hidd el, életben maradvá is halott lehetsz, és mindenki azt fogja hinni, hogy élsz. Vannak együgyű emberek, akik szerint az életben maradás egyfajta életjel. Énszerintem élő ember nem létezik. Halottak vannak meg életben maradtak, ha pedig így van, akkor értelmetlen dolog ennyire felfújni, hogy valaki megbolondul. Előfordul például veled is, hogy amikor ránézel a halomban álló mosogatni valóra, szirtakit szeretnél táncolni a piszkos tányérokkal? Vagy meghúzni a tisztítószeres üveget, miközben a vécét súrolod? Vagy belevágni a papucsodat a tévébe? Ezek mind az örülés jelei. Dal is van róla: „A néhány sokasodnak néha”

Gondolom, ha ilyen pillanatokban élnék át pár idegrohamot, és merő szórakozásból elefántot utánoznék, talán bevinnének az elmeosztályra, s néhány hónapos nyugalomhoz jutnék. Sokat olvasnék, írnék, filmet néznék, a kórházkertben levegőznék, és igazi barátokra lelnék. A kórházban olyanok is vannak, akik a gyorsforgalmi úton kiszálltak a kocsijukból, hogy ne üssék el a teknősbékákat. Kiabáltak, és az autók elé vetették magukat, s ha

még mindig nem volt sikeres a mentőakciójuk, meztelenre vetköztek, hogy felhívják végre az autósok figyelmét. Ugyanakkor meg kint flangálnak azok, akik halálra ijesztik a madarakat azzal, hogy üptre petárdákat robbantanak és tűzijátékot rendeznek... Hagyjátok békén a sirályokat! Őszerintük viszont ez hozzátartozik az ideális élethez. Hát zárjanak inkább a bolondok házába.

Van ugye az, hogy már teljesen eltikkadtál a vasalástól, de mintha ez nem volna elég, tudván tudva, hogy az agyad is el fogják tikkasztani, kézbe veszed a távkapcsolót. Na, ez a pillanat az örület kezdete... Saját tapasztalatból tudom. Te ne tapasztald meg, inkább a rádiót kapcsold be. Igen, tudom, a rádiót az „oda az ifjúság” témájú dalaikkal a harminc évesnél fiatalabb popzenészek foglalták el. A jó ég tudja, mikor öregedtek meg ezek a kamaszhangú énekesek. Volt egy húszas éveiben járó srác, az meg a „fásult ifjúságáról” szavalt. Vajon mi lett vele?

Na, mindegy. Hát csak kapcsold be a tévét. Bekapcsoltad? Akkor hallgasd. Egy pasas azt kérdezi a stúdióban ülő nőktől: „Hogyan veszik észre, hogy a szerelemnek vége?” A választ csak ő tudja egyedül, mert ő szakértő. Doktor! Szerelemdoktor!

Miből vehetjük észre, hogy vége? Hogyan állapíthatjuk meg? Fogpiszkálót szúrunk magunkba, és ha szárazon jön ki, akkor vége... Bámulatos indoklás!

Mindent tudnak, mindent megértenek. Mindent. De tényleg mindent...

Kapcsoljunk át egy másik csatornára. „Hajam 'Gyereszeress' samponra vágyik!” Micsoda? Tényleg kíváncsi volnék arra a nőre, aki ezen a csábos hangon közli, hogy a haja samponra vágyik?

– Nuuuuur, porszívóztam, de majd leszakad a derekam. Te hogy vagy, drágám?

– Ne is kérdezd, Sevda, rosszul vagyok. A hajam „Gyereszeress” samponra vágyik!

Rögtön utána nyugdíjbiztosítási reklám következik.

Egyszer egy hetvenéves férfi egy nagyobb összeget nyert a sorsjátékon. Megkérdezték tőle, mit fog csinálni ennyi pénzzel. „Nyilvános vétét építtetek” – válaszolta. Csodálkozva kérdezték, hogy miért.

„Az ilyen idős korban érkező pénzt már csak leszarni lehet, fiam” – felelte a bácsi. Ez a történet jut eszembe, valahányszor nyugdíjbiztosítási reklámot látok. A későn érkező dolgokból semmi jó nem származik. Akár igazság, akár pénz – ha késve jön, lehúzhatod a vécén. Nem szeretem a pénzt félrerakogató embereket. Utálom a smucig gazdagokat, akik úgy élnek, akár a szegények. A gyomrom forog a takarékoság címszó alatt folytatott pénzgyűjtő szenvedélytől. Jelszavuk is van hozzá: „Vigye az ördög az emberszeretetet!” Szóval gazdag vagy, mégis imádkozol, hogy Allah adjon még többet, s közben hiányt szenvedsz, mert a gyűjtőszendevély nem engedi, hogy költsd a pénzed. Jó, nem kell szórni a pénzt, de azért szánj valamit a magad javára, meg a többi ember javára is! Nem arról a pár szar csomagról beszélek, amelyet minden évben ramadánkor kiosztasz. Hormonkezelt gyümölcsöt eszel, antibiotikumos csirkét és tojást vásárolsz, friss zöldség és hús helyett tésztával tömöd teli a hasad, káros élelmiszert veszel, minden örömtől megfosztod magad, csak hogy pár fillért megspórolj, aztán rákos leszel, amire rámegegy a pénzed, esetleg az életed is. Mit ígér a reklám? Nyugodt nyugdíjas éveket. Streszesen élsz, készételeket eszel adalékanyagokkal, jó sok nátrium-glutamáttal, génmódosított alapanyagokból. Nem költesz semmire, ami boldoggá tehetne. Könnyen lehet, hogy a magas vérnyomás vagy egy szívroham elvisz, mielőtt megöregednél. Vagy talán szerződést kötöttél a halál angyalával, Azraillal? Dal is van róla: „Ígéreted van, hogy meglátod a holnapot?” Ugyan!... Menjünk tovább.

Egy másik alak. Kiengedték. Mesél. Lelőtte a saját fiát azért, mert rájött, hogy homokos. „Nem ok nélkül lőttem le” – mondja. „A fiam nem volt homokos – mondja a felesége –, ha az lett volna, a saját kezemmel ölöm meg, nehogy szégyent hozzon ránk!” Egy „értelmiségi”, egy író jut eszembe. „Nem ok nélkül pusztítottuk az örményeket.” Nem ok nélkül fojtogat a sírás. Pusztulj te is.

Hát ezen a csatornán mi van? Kötél? Borotva? Altatók? Ajvé! Dob, klarinét szól, ahogy a csövön kifér! Valóságos macskazene...

Gyerünk tovább!

A nő dobhártyaszaggató magas hangon énekel. „Elveszett éveimért...” – nyomasztja a gond. Nem érdekel, nincs rá szükségem,

mélyen sajnálom, én ezt nem bírom elviselni. Tovább, az isten szerelmére!

Ez meg kicsoda? „Hósi halottnak tekinthető-e az a katona, akit lelőnek, mielőtt a közösülés utáni rituális mosdást elvégezte volna? Hodzsánk nemsokára választ ad a kérdésre.” Kedvem támadt a hodzsátok fejéhez vágni a fürdőtálcát meg a dörzskövet, aztán a köldökkőre fektetni ökelmét, és addig dörzsolni, míg pép nem lesz belőle. Így válik tökéletes örületté a rituális tisztálkodás a gőzfürdőben. Tovább.

Hát ezen a csatornán mi van? Egy régi sorozatfilm-szereplő, később énekes, most már mind a kettő, sőt még műsorvezető is. És ki a vendég?

Defne Bücüroğlunak vagy Fitne Fücuroğlunak hívják? Teljesen mindegy. Törökország menő menedzserasszonya. A teleket Bebekben, a nyarakat San Diegóban tölti. Most Bodrumban, a mit tudom én, melyik „bács”-ben áztatják magukat családotul. Ebben a reggeli műsorban van szerencsénk megismerkedni vele. Hát nézzünk, tanuljunk mi is arról, milyen az igazi nő, lássuk, hogyan kell civilizáltan élni, fejlődjünk egy kicsit – gondoltam. Ami történt, ez után történt.

Tőle magától tanulhattam, hogyan kell avokádós falusi tojást készíteni. Ez a tiszteletre méltó úrhölgy (mély tisztelettel megtapsoljuk) ahelyett, hogy különböző intézményeknél sok nullára végződő fizetésért dolgozna, hozzáment a szerelméhez. A sok nullát külön is hangsúlyozza. „Egy nap hazajött a férjem, és azt mondta, hogy foglalkozzam valamivel. Erre kibéreltem az út túloldalán lévő üzletet, és megnyitottam az *Édes dolgok* kávézót.” A hölgy sinológiát tanult, vagyis kínai nyelvet és irodalmat! A műsorvezető a csodálkozástól elkerekedő szemmel kérdezi, hogy miért, mire Defne Bücüroğlu egy szuszra elmeséli az egész mély, romantikus és érdekes történetet. Sokat utazott a Távol-Keleten. Mély benyomást gyakorolt rá. Ott van például az a kínai nagy fal. Milyen hosszú és varázslatos! Csodálta a kínaiak ételeit és a nyugalmát, mindent, mindent! Emiatt határozta el, hogy sinológiát fog tanulni. A műsorvezető nem lehetett megelégedve a válasszal, mert így szól: „De hát mindnyájan utazunk a

Távol-Keleten, mégsem kezdünk kínaiul tanulni!” Mikor még akkor se biztos, hogy épségben érünk haza, ha a sarokra lemegyünk kenyérrért! Akkor most menjünk mind Kínába? Amikor a bankautomata azt pittyegi, hogy nincs a kártyán több pénz? Kelj át a metróbusz altunzadei felüljáróján, törje a lábadat a cipő, sebesedjen ki a sarkad, a sebbe ragadjon bele a harisnya, aztán felejtkezz el róla, és szórakozottan ránts le a lábadról a harisnyát, igen!? Még hogy mindnyájan Kínába járunk! Mi például a múlt héten voltunk ott. Hol Kínába szottyán kedvünk átugrani, hol Indiába. Egy kis levegőváltásra... A hölgy azt meséli, hogy Kínában tett útjai során talált rá önmagára. Legyőzte a szenvedélyeit, nyugodt és erényes ember lett belőle. Annyira legyőzte, hogy nem elégedett meg a Bebekben nyitott kávézóval, egy másik negyedben is nyitott egyet, aztán az sem volt elég, Çeşmében is nyitott egyet. Ennek az újnak a neve „külföldi nyelven” azt jelenti, hogy „nép”. Ennyire jó szándékú, ennyire lágyszívú! Azért adta ezt a nevet, hogy jöjjön a nép! Ha nem a nép jár az olyan helyekre, ahol még a víz is öt líra, akkor ki? Talán az iguanák? Király! Sirály!

A szenvedélyeitől megszabadult hölgy egymás után négy gyereket szült a szerelmétől. Szülés közben újra szülni támadt kedve, ezért nem tudta odaadni másnak a gyermekei kinőtt ruháit.

Azt hiszem, a kínai filozófia szerint a megosztás a legfélelmetesebb szenvedély. Teljesen kifordított önmagamból mindezeknek az irracionalitása, olyan messzire sodortak, ahonnan nincs visszaút: a végén a *Requiem for a dream* vagy a *Fahrenheit 451* valamelyik jelenetében éreztem magam. Elveszítettem a józan eszem, úgyhogy képtelen voltam megnyomni az átkozott távirányító gombját.

Birgül Özcan: *Házianya* (regény). Ev Anası, Sel Yayincılık, Isztambul, 2016.

BIRGÜL ÖZCAN 1984-ben Izmirben született, az Isztambuli Egyetem rádió-, televízió- és filmkészítői szakán végzett. Reklámirodákban és folyóiratoknál végzett szerkesztői munkát. Jelenleg teljes munkaidőjű foglalkoztatott a „háziyaság”-szektorban. A *Házianya* az első

regénye. Mi választja el a legendákban élő paradicsomot a mindennapi pokoltól? Vezethet-e forradalomhoz a minimális közös vonás azok között, akiknek az életterét a „ház” jelenti, a háziasszonyét, a házi cselédét, a háztartásbeli nőét és a „házianyát”? Meg lehetne-e írni a láthatatlan munka eposzát, ha beszélni tudnának a leégett fenekű lábosok, felfeslő szélű függönyök és a sikálástól megkopott felületek? Birgül Özcan valóságúen, ugyanakkor szellemesen mutatja be azoknak a nőknek az életét, akik eszük, ügyességük és fáradásaik révén megtalálják a kitörést a négy fal közé bezártság egyhangúságából.

„Összehajthatatlan gumis lepedők, radiátoron szárogatott zoknik, vitrinekben vendégre váró kristálypoharak, ajtók mögé beállított szőnyeghengerek, takarókba bugyolált lábosokban joghurtosodó tej, konzervdobozokban nevelgetett muskátlik, visszérharisnyák, mélyhűtőben várakozó börektészták és a házianyák konyhákban megbúvó, szekrényekben és fiókok mélyén molyosodó, aztán egyszer mégis csak előszedett története...”

TASNÁDI EDIT turkológus, műfordító. Rádiós újságírói munkája mellett magas rangú állami személyeknek tolmácsolt, s közben elindult műfordítói pályája is. Tanított az Ankarai Egyetem Hungarológiai Tanszékén, majd az Eötvös Loránd Tudományegyetemen. Alapító tagja és alelnöke a Magyar–Török Baráti Társaságnak. Számos török író fordított magyarra, legismertebbek Orhan Pamuk-fordításai. Magyar költőket, írókat is fordított török nyelvre, többek között Mikes Kelemt, Balassi Bálintot és József Attilát.